

ԱՐՏԱՒԱԶԴԻ Գ.՝ ԵՐԳԵՐԸ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ * * *
* * * * * * * * * * * * * * *

Մ Ա Հ Կ Ա Ն Ա Յ ՈՒ Ն

Ա. — ՄԻՋՈՑԻՆ ²

(Բոլոր խմբերգները միասին,
քնարենբուս և տախտերուս ըն-
կերակցութեամբ):

Լոյսերուս քոզ մ' հարսանեկան իր ճակտին,
Մեծ՝ աշխարհի չափ, իրերուն պէս՝ ան-
թիւ,

Իբրեւ մարմին հազած գունտներն հըրեղէն
Մահկանացուն կ'անցնէ իր գեղ՝
Լուս ըզմայլմանդ առջեւէն.

Ինչպէս աստուած մ'էակաց մէջ թափա-
ռող՝

Երկինք եղած անդունդին վրայ կը կա-
խուի.

Քիթերուս մէջ փրնտոէ ժըպտին պատառ-
խան՝

Ուրբա փրոտած այս լըճակին մէջ ծաւի:

Լերան ձեւով հորիզոնիս կ'ըլլայ քոզ.
Մառերուն ջուրջ կը նորոգուի տերեւով.
Հազար ձեւով իր զուր ծըպտած Մահա-
ցուն՝

Մահը կ'ուզէ պատրել անդու փախուս-
տով:

Համառօտէ բնութիւնն յաճախ ձեր գեղոյն
Ու մանաւանդ ձեր ցափն մէջ, ո՛վ մար-
դիկ.

Արշալոյս մ' է մերթ գետ, արծիւ կամ
անդունդ,

Տիեզերքն է, Մահուան շըքեղ արքունիք:

Տո՛ւր իմ սրտիս, զոհարազարդ ո՛վ Միջոց,
Քու նայուածքիդ և ջու կեանքիդ մեծու-
թիւն.

Բոլոր ձեւերն՝ որ մեռնին քովդ ալեաց
պէս՝

Գրտենն իր մէջ խոր գորովիս տըխրութիւն:
Այլ քանի գո՛ւն հանդիսատես պիտ' ըլլաս,

Քանի որ դեռ իմինս՝ է
Վայրկեանն՝ ուր վրադ կը զմայլիմ,

Չէ՛ շիջած իմ արեգակ,
Եւ ոսկեղէն ձեան պէս՝ աստղերն անհամար

Չեն թօթափած ինձ համար
Մըթութեան մէջ անյատակ,

Ու քանի որ դեռ կը համրեն վայրկեաններս
Քարախուսները սըրտիս

Կեանքիս զարնան, ո՛վ բնութիւն,
Քու զարունովդ կը ժըպտիս,

Լըսէ՛, Միջոց, և ուղղէ՛ երգն իմ սըրտին
Այն ձեւերուն՝ որ պիտ' առջեւդ նորու
գուին:

Երզըր ուղղէ՛ Մահկանացուին՝ ինչ տարազ
Այլ ըզգենու, խոտ, ամպ, տերեւ, ծիրանին,

1. Հանդէսի արձակ նկարագիրը և ոտանաւորի մեկ-
նութիւնը տես Բազմավէպի ապրիլի թուին մէջ:

2. Այս նուագահանդէսներուն մէջ՝ իրաքանչիւր ու-
տանաւոր կը բարատրէ Արտաւազդի այլ և այլ ժամա-

նակներու մէջ ունեցած մասնուծը կամ արամազրութիւ-
նը, իսկ նուագահանդէսի ամբողջութիւնը՝ իր մասման
կերպը նիւթի մը մասին:

Անտառ ըլլայ, մարդ կամ մեղու, ուղղէ՝
զայն՝
կանաչ, կապոյտ, դեղին, կարմիր Մահա-
ցուին:

Երբ այսպէս միտքն յափըշտակուի վի-
հերէդ

Նաուս մը պէս՝ գերի տարուած յորձանքէ,
Երգար կրկնէ՝ և անքան բարձր՝ որ լրսեն
իրերն ամբողջ, արեգակէն մինչ հիւլէ:

Թող իմ ողջոյնս հրաժեշտի
Շըրջանն ընէ թու միջոցիդ բովանդակ
Եւ աւելնայ ծոցիդ մէջ
Հրեղէն անշէջ մոլորակ:

Ըսէ՝ Թէ սիրտ մ' արդէն մաքած, ո՛վ
բնութիւն,

Քու գեղոյդ հետ՝ սիրեց և գեղը Մա-
հուն.

Ձեւերը նոր պատրաստ զտնեն թող իր
սէր,

Ինչպէս արեւն, ու գիշերներ, ծովն ան-
հուն:

Բ. — ՈՂՋՈՑԸ ԱՊԱԿԱՑ ԼՈՒԹԵՆԿԱՑ
ԳԻՇԵՐՆԵՐՈՒՆ

(Հոս Նամերամ Ռիտունի կ'եր-
գէ՝ միայնակ՝ սրնդի մ'ընկե-
րակցութեամբ).

Գիշերներու թագուհի
Ճամբուդ եզերք — ծիւր կաթին —
Բնութեան ամէն գեղեցկութիւն կանգնած է
Անցքըդ դիտել կաթոգին:

Դարեր վերջ ալ երբ դառնաս
Գեղով զմայլիլ, սիրահարուած այս ա-
փանց,

Լեռներու ձեան, կանաչին վրայ ու լրճին
Սիփանի հուր ցուր մը նետէ վարդապանծ,

Ու վերջաւոյս մը թուի՝ անզօր զատուելու
Նարընջենաց դրախտի բոյրէն արեքնոյդ,
Նըպատն հեռուն՝ հրաշէկ զանգուած եր-
կաթի՝

Երբ արքայի պէս ծիրանին առնու քող,

Օղը թափէ մ'ըլլայ կապոյտ
Փրտուած ամպէն ափերուն վրայ գեղանի,
Երկնից դըշխոյ, եթերին վրայ մոռանաս
Քու գոհարներ, լուսնիկ մահիկ՝ թու մատնի,

Երբ Վարագայ կողէն կախուին գիւղակ-
ներ,

Ու մերափեն քաղցրութեան մէջ իր շու-
քին,

Ճրագի ձեւով շրջին աստղեր վեհին շուրջ՝
Հօտը զմայլի գեղով բնութեան ու սրբն-
գին,

Եւ ափերէդ յարձակելով լերան վրայ
Գրաւեն ամէն դիրք շուշաններ, նրոնենիք,
Տուներու գոյն կանաչութեան մէջ հալի,
Ու գարնան մէջ թաղուին սրտիք երջանիկ,

Երբ ուռնանայ բնութիւնն՝ հըպարտ ու
փարթամ

Իր հառակով, արեամբն առոյգ ու գեղով,
Կարապնէրու խումբ թափառի լուսնին տակ՝
Եւ ունկընդդէ նըւագնեռու՝ դղեկին քով,

Մութ քարաբերդն իրր ուրուական կամ
ըստուեր,

Յնորք գիշերուան՝ կանաչներէն ոսոնու
վեր,

Անձաններով՝ գերդ մանկանց հետ՝ ըզ-
բանու,

Երկինք նետէ, կախէ վիհին վրայ բուր-
գեր,

Երբ հեռուէն պաշարեն լիճ՝ լեռներ վեհ,
Մեծ բանակի մ' իրրու վրաններ վիթ-
խարի,

Կարգ կարգ շարուած իրր եռածայն մի
նըւագ՝

Որ մեղմանայ և ալեաց մէջ կը մարի,

Երբ լեռներ տան լրճին պըսակ շուշանէ
Եւ գիւղերու ճրագներ՝ պըսակ մ'աստե-
ղայ,

Հայեւոյն մէջ կոտորին սիւներ, ապարանք,
— Փանդուած քաղաք, որ ջուրին մէջ կը
լողայ, —

Քու լըռութիւնդ, անոյշ Թախիծըդ, Գիշեր,
Պատարաստ զրտնեն իմ հիացումս եւ իմ սէր,
ինչպէս ալիք լեռներուն,
ինչպէս այս դրախտը սիրուն,
Ու ձեր մըռունչն, ո՛վ երաժիշտ անդունդ-
ներ:

Գ. — ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒ ԵՒ ԱՆՄԱՀ

(Բոլոր խմբերէնքը՝ ցնարե-
րու ընկերակցութեամբ).

Թերթիդ կապոյտն հողին կու տաս, մա-
նուշակ.

Այլ զոյնդ ու ձեւ՝ երկընքին տակ պիտի
մնայ.

Ամէն անձի մէջ կը տեսնեմ զոյգ էակ.
Մահկանացուն եւ Անմահ:

Կորսուի անհատ, կ'ապրի տիպար, աշ-
խարհս է

Նոր ծառ մ' որ միշտ հին կը 'պահէ ե-
րեւոյթ.

Ո՛վ արշալոյս, նըման քոյրեր, երբեք նոյն՝
Պիտ' կըրկնեն մաս մը գեղոյդ:

Ամէն իր ինձ կ'ուղէ նայուածք հրաժեշտի,
վերջին անգամ ցոյց տալով ինձ իրեն
գեղ.

Բայց անցնելով կաղապարէ մ' անմարմին՝
Տարբեր նիւթեր հագուին ձեւերն այս շը-
քեղ:

Մինչ կ'ողբամ զոհն՝ Մահուան համար
պըսակուած՝

Կ'ելլէ մէջէն Անմահն՝ փայլուն, երջանիկ.
Կ'օրօրուի սիրտ տըխրութեան մէջ կամ
սիրոյ,

Եւ կ'արտասուէ փնութիւնն անցնող՝ կամ
ինքզինք:

Թըշուառութիւն ու Գեղ՝ զուգած մատ-
ներնիդ

Եթերին մէջ անծայր ճամբով կը Թըշիք.
Ձեզ տխրութիւնս, մահուան գացող էակ-
ներ,

Ձեզ հիացումս՝ որ դարէ դար պիտի ծնիք:

Թափառելով դարերու մէջ եւ երկնից՝
Թո՛ղ երգ սիրոյս ձեր առջեւէն ընթանայ.
Անձազանգուի սրբտերու մէջ, ձեզ նըման՝
Մահկանացու եւ անմահ:

Դ. — ԷԱԿՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Մերուներ մը հոս կը նուագէ միայ-
նակ՝ եւ իրեն կ'ընկերեն երեք փո-
ղեր).

Գիշեր, յորում Ունայնն երկնից տիեզերք,
կը սարսըռիմ, Առեղծուած,

Մութիդ առջեւ՝ ինչպէս տերեւն հողմերէն.
Այլ երբ կ'իջնեմ լոյս աշխարհ՝ խոնջ
քու վիհէն՝

Կ'եղնես առջեւս՝ ամէն իրի մէջ ծրպտած:

Մտին մէջէն ինձ կը հարցնես. ի՞նչպէս,
մարդ,

Ունայութիւն նիւթ պատրաստեց ճիւղե-
րուս.

Խոյրիս մէջէն. միտք հըպարտ,
Մէկ հիւլէիս ծագման վըրայ սրբուէ լոյս:

Իր գոյութեամբն արդէն էակ մ'է չըննաղ.
Պատճառ մ'ունի. աներեւոյթ՝ իր պատճառ.
Եղած էր միշտ, պիտ' կըրկնըի յաւիտեան
Կեանքի տեսիլ՝ զոր կը ցուցնես ինձ,
նըկար:

Մութն ամէն տեղ լոյս հագած.

Ունայնն առեր բիւր մարմին.

Հիւլէի մէջ տիեզերքի առեղծուած,
Լոյսին մէջ ալ վայելք ու ցաւ խորհուրդին:

Ե. — ԷԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՑԵԱԼԸ

(Պատանի մը կը նուագէ մի-
այնակ, տաւիդի՝ ընկերակցու-
թեամբ).

Քեզմէն առաջ, ո՛վ որսականդ իմ բազէ,
Քու փետուրներդ ապրեցան.

Ո՛րքան ձեւով ճամբորդեցին բնութեան
մէջ.

Թերեւս ամպի, չըննաղ դէմքի մասն եղան:

Ձերդ աշխարհէ՛ արդէն սրբո՛ւ մ՛ սիւ-
րաւի՛ր՝
կամ Սրբաւոյն կամ մարդկան՝
Անցած են այս ամբողջ երկինքն և երկիր.
Հոգւոյ մը մէջ կամ տաճարի՛ կուռք եղան,
Գեղարուեստի հին երազներ՝ որ կը մնան:

Երեկայ գեղոյդ մէջ, ո՛վ իրեր, կը սիրեմ՝
Անցեալ ձեռերդ վեհաշուք.
Բոլոր կրակով սրբութեան՝
Որոնց աստուածն եղաք դուք:

2. — ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՄԲՈՒՅԻՆ

(Յոյն նաւագածուներ՝ ողբական
սրինգներով).

Ո՛վ մարդկային ամբոխ, որ հոս լուսնին
տակ

Դիտէք ձեր գէմը հայելիին մէջ ծրփուն,
Եւ ուռկաննիդ կը ձգէք լըճին, ինչպէս
մահն՝

Երջանկութեան մէջ լողացող սըրտերուն,

Հողմը մահուան՝ իրբեւ փողի ձեր ամբոխ
Դար վերջ անհետ տարած է այս ափերէն.
Այնքան ծանօթ ձայներ, ծիծաղ, անուն-
ներ,

Ո՛չ մէկ սըրտի քաղցը, ընտանի պիտ՝ հըն-
չեն:

Դուք յիշատակ մը պիտ՝ դառնաք և երազ.
Բեղուն բնութիւն ձեզ նոր ծննդօք պիտ՝
մոռցնէ.

Եւ ապագայն՝ զիտող աստեղց հեռաւոր՝
Ամէն մի կայծ ձեր հուրին շափ պիտ՝
կարծէ:

Սիրտս արցունքով պատասխանէ ձեր ժրպ-
տին.

Լուս կը դիտեմ ձեր մոռացօնքը մահուան.
Մարգարիտ մ'է անգիւտ՝ բոպէն հըր-
ճուանքի

Ժրպտեցէ՛ք պահ մ'երէկուան մէջ ու վա-
ղուան:

Երբ նորոգուին հոս մարդկային ամբոխներ,
Թո՛ղ տառապանքն անոնց և վեհ փա-
փազներ,

Պատրաստ զըտենն երկրիս մէջ

Իմ զըթութիւնս և իմ սէր:

Այլ քանի որ այս էակներ պիտ՝ մեռնին՝
Անոնց հետ մահն՝ աղուոր, ու քաղցը է
գիշեր.

Նոյն խաւարին մէջ օ՛ն թաղուինք սիրելով
Նոյն արեւներ, յիշելով նոյն լուսիններ:

Է. — ՀՐԱԺԵՅ ՔՈՂՈՐ ԱՐԱՐՁԱԳՈՐԾՈՒ-

ԹԵԱՆ

(Հիւրկոնտաճահայտպետը՝ և
Խորայելի նաւագածուներ կ'եր-
գեն իրենց նաւակ մէջէն՝ Թըմ-
բուկներու և Ժնդաներու ձայ-
նով).

Ո՛վ թռչնականք որ դեռ կեանքի հրաւերին
Ունայինն մէջ խոր նընջելով՝ կը սպասէք.
Երբ ձեր բոյնք ճիւղբուր մէջ օրօրին,
Երբ նոր կեանքեր ծառի ծաղկանց մէջ
դիտէք,

Նաւակատիքն ընէք անոնց՝ անխրոով,
կամ հարսանիք մ՝ հեթանոսի երգերով,

Երբ երկընքի ու լըճին մէջ թեւարաց՝

Դիտէք երկրի համանկար,
վերջաւոյսին մէջ լողալով՝ փետուրնիդ
Անուռ անկից մարգի գոյները պայծառ,

Բոլոր աչքերն ու կըտուցներ ու թեւեր
Որ պիտ՝ անցնին օր մ'աշխարհիս թա-
տրոնէն՝

Այնտեղ պատրաստ թող զըտենն՝

Իմ հիացումս և իմ սէր,

ինչպէս արփույն ջերմութիւն՝

ինչպէս թախիծը, Գիշեր:

Հորիզոնին վրայ երբ, մըրրիկ, երեւիս՝
Երբ հողմի մոռնչն առնեն ծովեր և ան-
տառ,

Փայլատակեն անտես գունդի մերձ սուրբեր,
Հէգ մանկութիւնն աւաղէ ծառ շանթահար,

Երբ, հովուհի՛դ անհրեւոյթ, որ սրինգով
Նոր հովտի մէջ կը կանչես հօտն աստե-
ղեայ,

Գու հրեշտակի անմեղութիւնդ օդին մէջ
Արշալոյսով շիկնող ձեան մէջ մարմնա-
նայ,

Պատրաստ գրտիւ երկրիս մէջ
Իմ հիացումս և իմ սէր,
Ինչպէս արփւոյն ջերմութիւն,
Ինչպէս թախիծըդ, Գիշեր:

Դուք արծիւներ, միայնութեան թագաւոր՝
Խոկումներու պէս փառահեղ ու տըխուր,
Եղջերուի նայուածք անմեղ,
Գազաններու բոցէ բիբեր այլին խոր,

Լերան կողէն մարգը փրնտոող արջառներ,
Եղէգներու բնակիչ ձրկներ մըթասուն,
Դաշտի առուակ, լերան ջրովէժ, ամպի ցօղ,
Մովու հառաչ, անապատի լըռութիւն,

Բնութեան շնորհք և այժեր
Պատրաստ գրտէք իմին սէր,
Ինչպէս արփւոյն ջերմութիւն
Կամ թաղծութիւնըդ, Գիշեր:

Երբ մենաւոր պատկեր մ'անցնի երազուն՝
Քեզ հայ լեզուով կրկնել սրտին իր քեր-
թուած,

Երբ ծառերուդ ճիւղին մէջէն լըճակին՝
Հայ բիբն ուղղէ ժրպիտն ոսկի, մեղամաղձ,

Նաւասարդի մ'երբ արջալոյս միացնէ
Գեղեցկութիւնն և միտք և ոյժ հայրենի,
Երբ Անահտայ զոհի ծուխով միգապատ՝
Պարի ծրփանքն ալեաց երգին նրմանի,

Թող էակներն այն անծանօթ, անանուն,
Որ աշխարհէս առաջ իմ սիրտս ապրեցան,
Որ ժառանգեն պիտ' նոյն հոգի, նոյն լե-
զուն,

Ու նոյն փառքեր պատմութեան,

Գրտենն պատրաստ երկրիս մէջ
Իմ հին ողջոյնս, անմահ սէր,
Ջերդ կամարներն յաղթական
Գերի բերուած դրօշակներ,
Ինչպէս այս լիճն և այս լեռ,
Ու ձեր ալեաց մէջ մըռնչող ովկիանն,
Ո՛վ Երասխայ ջրովէժներ:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ը. — ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԱՊԱԿԱՅ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵ-
ՐՈՒՆ

Այս պահուն՝ սպարանքի պա-
տուհանը բացուեցաւ և երեւցաւ
Հայոց զինտի՝ նաժիշաներէ
ջրապատուած և զուլըր թե-
թեօրէն հակած լճակին վրայ,
Գողթնեցիներու խումբը բաժ-
րիներով, փողերով, ծնծղանե-
րով և թմբուկներով՝ հնչեցուց
հայրենասիրական ողջոյն մը՝
հայրենիքի ապագայ սերունդ-
ներուն):

Ձըքնաղ ափեր որ ձեր գարնան ճոխութիւն
Պիտի նետէք մեծղի փունջի մը նրման
Արարատեան դիւցազններուն՝ երբ վարձած՝
Մօրըդ ձեռքէն պըսակ մ'ուզեն յաղթական:

Ո՛ր լուսնին տակ կամ այգուն՝
Քովէջ թըռչիլ տեսնէք արծիւն հայ թագին,
Ե՛րբ ալ առնուք շուքն հայրենի գրօշներուն՝
Կրկնէք փողի արձագանգներ խնդագին,

ԱՆՇԱՐԺ ԶԱՏԻԿ

❧ ❧ ❧

«Բազմավէպն» Յունուար ամսի թուի
մէջ համառօտակի ազդ մը տալով ընթեր-
ցողներին Անշարժ Զատիկ մասին եղած
նոր առաջարկութեան, կը խոստանաւ ու-
րիշ մերձաւոր առթիւ ընդարձակ կերպով
գրադիլ այդ խնդրով: Արդ ներկայ յա-
ղուածովս յուսանք պատուական Հանդիսի
փափաքն լրացնել:

Հայաստանի մի գիւղում, պատմական
ժամանակներից մնացած, հին կաղապարի
Տէրտէրներից մին, Ս. Զատիկ օրն ան-
շարժ կամ անսխալ տօնելու համար, Մեծի